

Den andre pilaren i EUs landbrukspolitikk

EUs bygdeutviklingsprogrammer ligger i et skjæringspunkt mellom landbrukspolitikk og regionalpolitikk, skriver statsviter Åge Klepp i denne kronikken.

Bygdeutvikling blitt et uttalt satsningsområde for EU. Således er det ikke rart at enkelte uttrykte skuffelse over kompromisset som EUs statsledere inngikk om Unionenes kommende landtidsbudsjett for perioden 2007-2013. Bygdeutvikling måtte tåle et kraftig kutt i forhold til Kommisjonens opprinnelige forslag.

Etter årtusenskiftet har EU av flere årsaker i større grad trukket bygdeutvikling frem i søkelyset. I en situasjon hvor presset mot overføringene til Den felles landbrukspolitikk ikke akkurat har minsket i styrke, er på mange måter bygdeutvikling blitt sett på som ett av flere midler for å øke både legitimiteten og konkurransekraften til landbruksnæringen. Bygdeutviklingsprogrammets posisjon må også ses i lys av de pågående WTO-forhandlingene. Mange av bygdeutviklingstiltakene vil ikke komme i konflikt med WTO-reglementet, siden de kan gå under benevnelsen grønn støtte.

Agenda 2000

Under Agenda 2000 skjedde det blant annet en endring av både EUs regionalpolitikk og landbrukspolitikk. Bygdeutvikling har fra da av blitt omtalt som den andre pilaren i Den felles landbrukspolitikken. Denne betegnelsen skulle innebære at bygdeutvikling var sidestilt med markeds- og direktetøtten som utgjør Den felles landbrukspolitikks første pilar. Dette er nok en sannhet med modifikasjoner, for budsjettfordelingen mellom pilar 1 og pilar 2 er meget skjev. I perioden 2000-2006 utgjør midlene til bygdeutvikling omtrent 10 prosent av det totale budsjettet for EUs landbrukspolitikk.

Midtveisgjennomgangen

I Agenda 2000 ble det bestemt at det skulle gjennomføres en midtveisgjennomgang i løpet av 2003. Til de fleste overraskelse ble dette en av de mest omfattende reformene av EUs landbrukspolitikk noensinne. Frikoblingen av støtten fra produksjonen var nok det viktigste grepet. Med ett var 80 prosent av den blå produksjonsavhengige støtten (handelsvridende i WTO-terminologien) gjort grønn og dermed lovlig i WTO-sammenheng.

Et annet betydelig grep ved midtveisgjennomgangen var innføringen av begrepet modulasjon. I dette ligger det at det skal overføres midler fra markeds- og direktetøtten (pilar 1) til bygdeutviklingsformål (pilar 2). Bygdeutvikling skal med andre ord vokse seg større på bekostning av markeds- og direktetøtten.

Bygdeutviklingsprogrammene

Programmene som faller inn under bygdeutviklingspilaren, er hovedsakelig delt inn i syv kategorier. Hvis en skal trekke frem noen av disse, er kanskje programmet som legger opp til *modernisering av landbruket* ved blant annet investeringer i landbrukseieendommer og slik at bøndene skal nå ulike dyrevelferds- og miljøkrav, et av de mer sentrale. Et annet viktig program, har *landbrukets menneskelige ressurser* i sentrum. Her gis det for eksempel støtte til gårdsvertakelse for unge bønder og førtidspensjonering for eldre bønder. De to programmene med mest tyngde er likevel trolig LFA-støtten (støt-

te til *mindre gunstige landbruksområder*) og *miljøtiltak for landbruket*.

Delegert ansvar

I motsetning til markeds- og direktetøtten (pilar 1), som er Unionens domene, er mye av ansvaret for bygdeutvikling (pilar 2) delegert til medlemsstatene og regionene. EU-kommisjonen må godkjenne bygdeutviklingsprogrammene, men selve utformingen og implementeringen av programmene blir utført av medlemsstatene eller regionene. Medlemsstatene må også stille med penger til de ulike prosjektene. Fordelingsnøkkelen mellom hva EU og medlemsstaten skal betale avhenger av hva som skal finansieres og regionens utviklingsnivå.

Nytt regelverk

Sommeren 2005 ble EUs landbruksministere enige om et nytt regelverk for bygdeutvikling for peri-

oden 2007-2013. I likhet med Agenda 2000 var det også et mål denne gangen å forenkle eksisterende regelverk. Nok en gang kan det diskuteres i hvor stor grad EU faktisk har lyktes i sine bestrebelser. Likevel, som et resultat av dette forenklingsarbeidet, ble det besluttet at finansieringen av bygdeutviklingsformål skulle samles i et fond. *Det europeiske landbruksfondet for bygdeutvikling* ble navnet på det nye fondet. Det nye fondet skulle finansiere prosjekter innenfor fire prioriteringsaksjer. De fire prioriteringsaksjene fikk følgende benevninger: «Bedre konkurransevnen innen land- og skogbruk», «Miljø og arealforvaltning», «Diversifisering og livskvalitet på bygdene» og «Leader».

«Under Agenda 2000 skjedde det blant annet en endring av både EUs regionalpolitikk og landbrukspolitikk. Bygdeutvikling har fra da av blitt omtalt som den andre pilaren i Den felles landbrukspolitikken»

Budsjetttrammer 2007-2013

I EU-kommisjonens forslag til langtidsbudsjett for perioden 2007-2013 var det satt av 88,7 milliarder euro til bygdeutvikling. I tillegg vil det bli overført midler fra markeds- og direktetøtten (pilar 1) via såkalt modulasjon til bygdeutviklingsformål (pilar 2). Kommisjonens beregninger viser at overføringene fra pilar 1 til pilar 2 vil utgjøre omtrent 1,2 milliarder euro hvert år i programperioden. Således er det ingen tvil om at det er de rene budsjettbevilgingene som er de viktigste for bygdeutviklingspilaren. EU-kommisjonær for landbruk og bygdeutvikling, Mariann Fischer Boel, uttalte i forkant av budsjettforhandlingene at hvis bygdeutvikling skulle få den plassen som det var tiltenkt i Lisboaopprosessen, var det særdeles viktig at det ikke ble kuttet på dette området. «Et kutt vil ramme bygdene hardt», i følge Fischer Boel. Men et kutt ble det. I budsjettkompromisset ble det bevilget omtrent 70 milliarder euro til bygdeutviklingsprogrammene for perioden 2007-2013. Flere enn Boel ble trolig skuffet over at reduksjonen ble såpass kraftig i forhold til Kommisjonens opprinnelige forslag.

Åge Klepp

Statsviter, Landbrukets Utredningskontor

Nei til kjøttdeig

- Ja, jeg er veldig skeptisk og har kuttet ut kjøttdeigen.

Jeg kommer sikkert til å gå tilbake til det etter en stund. Men da vil jeg være ekstra oppmerksom på å være forsiktig på kjøkkenet.

(Forbruker Randi Hagen Spydevold, Drammen, til *Drammens Tidende*)

Ikke rom for spekulasjoner

Smittekilden til e.coli-utbruddet er ennå ikke funnet. Folkehelseinstituttet hevder det må være Gildes kjøttdeig, som er eneste fellesnevner for de ni barna. Men både medisinske eksperter og Mattilsynet sådde i helga tvil om Gilde kan være smittekilden. I en slik situasjon er det ikke rom for spekulasjoner, og det er bedre å ta alle forholdsregler enn å ta sjansen.

(Leder i *Dagbladet*)

Trygg mat viktigst

Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen understreker at matsikkerhet skal ha aller høyeste prioritet. Det betyr at næringsmiddelindustrien må ta sitt ansvar alvorlig, men også at Mattilsynet sikres nødvendige kontrollressurser. Folk i Norge skal være trygge på maten de spiser: Ingenting er viktigere enn det.

(Leder i *Romerikes Blad*)

Kravene må følges

Mange forbrukere tør ikke kjøpe kjøttdeig av frykt for e.coli-bakterier, tør ikke kjøpe fjørefkjøtt av frykt for fugleinfluensa. Vi tror fortsatt at det ikke er grunn til å holde seg unna slike produkter. Men vi forutsetter at bønder og slakterier følger alle krav til matsikkerhet. Og at Mattilsynets rolle og virksomhet gjennomgås.

(Leder i *Smaalenenes Avis*)

Stygg ripe i lakken

I debatten om de høye, norske matvareprisene hender det at landbrukets folk argumenterer med at norsk mat er tryggere enn utenlandsk.

Men det er ikke første gangen norske kjøttprodusenter har levert ut infiserte produkter. I løpet av et drøyt år har både Gilde og mindre norske produsenter tre ganger solgt kjøttvarer infisert med salmonellabakterier, og Gilde fikk en stygg ripe i lakken i fjor da det viste seg at kjøtt som hadde vært frosset, ble solgt som ferskvare.

(Leder i *Avisa Nordland*)

Rutinene i fokus

- Vi produserer som før, men er veldig spent på hva som kommer fram i undersøkelsen.

Alt snakket om denne saken gjør noe med oss som arbeider med produksjon av kjøttdeig. Vi har rutinene i fokus hele tida. Det gjelder både de personlige rutinene til alle som arbeider ved anlegget, men også produksjonsrutinene.

(Leder Ove Drange, Gildes anlegg Tengsareid, til *Dalane Tidende*)

Rudshøgda er ren

- Anleggene på både Rudshøgda og Otta er vasket ned og desinfisert.

Vi vet at Rudshøgda er ren. Vi har også vært rundt og hentet inn kjøttdeig i butikker på Rudshøgda, i Sarpsborg og Tønsberg.

(Informasjonssjef Sissel Norevik, Gilde region Øst, til *Østlendingen*)

Imponert

- Men det vil jeg si om Gildes anlegg nr. 103, at de har imponert i måten de har behandlet saken på. Ikke bare i at de la seg helt flate, men også fordi de har vært både produktive og aktive og tatt denne saken så alvorlig som den må tas.

(Fungerende regiondirektør Knut Engjom, Mattilsynet i Hedmark og Oppland, til *Hamar Arbeiderblad*)

Fugleviruset kan stoppes

Fugleviruset har nå spredt seg til 20 land i Europa, og til Afghanistan, Kamerun og Burma.

Likevel tror norske myndigheter at viruset, når det dukker opp i Norge, kan stoppes for det når våre høns og kyllinger. Det går et klart skille i Europa mellom land hvor viruset er oppdaget hos tamme fugler og hvor det bare er ville fugler som er rammet.

I Norge er farmene langt unna hverandre. Det er hovedårsaken til at Norge tror det er mulig å skjerme tamme fugler fra viruset.

(Reportasje i *Dagbladet*)